

ДР БРАНИСЛАВ МИЛИНКОВИЋ,
СПЕЦИЈАЛНИ ИЗАСЛАНИК
ПРИ НАТОУ

МАТИЦОМ ИСТОРИЈСКИХ ТОКОВА

Прихватање нових вредности питање је неке врсте опстанка у савременим условима глобализације. Овде нипошто није реч о одбацивању аутентичних националних вредности, о чијем очувању, наравно, ваља водити рачуна. Реч је о настојању да друштво не остане на зачељу историјских процеса.

Међу најпозванијим да протумачи актуелна догађања пред самит Северноатлантског пакта у Риги крајем новембра јесте наш амбасадор у НАТОу др Бранислав Милинковић. Блиски увид у догађања у седишту Алијансе у Бриселу омогућава реалнију слику о највећој војној сили на свету и њеним плановима и перспективама.

Пре дужности специјалног изасланика министра спољних послова Србије при НАТОу, како званично гласи његова садашња функција, Милинковић је до 2004. године био наш амбасадор при ОЕБСу и УН у Бечу. Иначе, професионалну каријеру је започео као новинар часописа "Међународна политика", а касније је радио као истраживач у Институту за међународну политику и привреду, где се највише бавио питањима европске безбедности. У том периоду стекао је докторат из међународног права. У Министарству спољних послова је од краја 2000. године.

Основни задатак специјалног изасланика јесте да олакшава комуникацију Србије и НАТОа и да заступа интересе наше земље у седишту Алијансе. Када се зна у каквим су односима Србија и НАТО били крајем деведесетих година, јасно је да је то веома осетљив, али и изузетно изазован задатак.

Господине Милинковићу, какве поруке можемо очекивати са самита у Риги, а какви сигнали се најављују за евентуално проширење НАТОа?

– Унутар НАТОа постигнута је сагласност да самит у Риги неће бити самит на којем ће бити упућен позив за пуноправно чланство земљама које су званични кандидати – Албанији, Македонији и Хрватској. Међутим, НАТО ће их сигурно охрабрити да наставе спровођење тзв. Акционог плана за чланство. Преовладава утисак да је Хрватска најнапреднија. Грузија би требало да добије позив за тзв.

"појачани дијалог", што је корак у правцу Акционог плана за чланство. Грузија снажно истиче своју амбицију за пуноправно чланство, али унутар НАТОа има више земаља које не би желеле да охрабривањем Грузије погоршају односе са Москвом.

У односу на три државе западног Балкана које желе улазак у Партнерство за мир (Србија, Црна Гора, БиХ), НАТО покушава да успостави заједнички "регионални приступ". Међутим, под утиском позитивних оцена о сарадњи Црне Горе са Хашким трибуналом одређени број земаља чланица спреман је да већ у Риги само Црну Гору прими у Партнерство.

Међутим, мој је утисак да због безбедности на западном Балкану, у НАТОу преовлађује мишљење да би најбоље било да се тај регион истом динамиком приближи евроатлантским интеграцијама.

Како оцењујете наш досадашњи пут према Европи. Колико смо урадили, колико смо близу Партнерству као првој степеници?

– Специфичност нашег пута према Европи огледа се у томе што смо на њега кренули знатно касније него друге земље централне, источне и југоисточне Европе и што смо суочени са додатним тешкоћама које немају остале земље у транзицији. Ми смо се за Европу определили тек после демократских промена 2000. године, када су сви остали већ учинили крупне кораке у правцу европских и евроатлантских интеграција. Истовремено смо се суочавали и још увек се суочавамо са изузетно тешким наслеђем ратова и изолације, као и сложеним питањима државног устројства (питање статуса Косова и Метохије), а све то неминовно успоравало процес интеграција.

Верујем да смо, ипак, у последњих неколико година учинили видљиве помаке. Потпуно смо интегрисани у ОЕБС, који нам мо-

же много помоћи на европском путу. Од 2003. године смо у Савету Европе, што значи да је наш судски систем у области заштите људских права под снажном контролом Европског суда за људска права. Започети су и преговори о стабилизацији и асоцијацији са ЕУ. Развија се врло садржајна сарадња са Северноатлантским савезом у виду посебних пројеката, програма и Групе за реформу система одбране. Основна препрека за даљи напредак остаје пуна сарадња са Хашким трибуналом.

Са становишта онога што се припрема за Ригу, које су преокупације НАТОа у овом тренутку. Шта се може очекивати у даљој трансформацији, ширењу према Азији, деловању према главним претњама миру и безбедности, јачању политичке улоге... Шта се у НАТОу мења у односу на главна кризна жаришта у свету?

– Основна тема самита у Риги јесте политичка и војна трансформација НАТОа како би био спреман да одговори савременим безбедносним изазовима. Суштина војне трансформације своди се на прилагођавање војних ефектива новом типу ратовања. Све земље чланице су у процесу преображаја класичних оружаних снага типа територијалне одбране, конципираних у време хладног рата, у модерне оружане снаге које би се брзо и успешно могле распоредити на удаљене гео-

графске дестинације у којима владају потпуно другачији услови. Све то отвара многа практична питања транспорта, обуке, ланца командовања, интероперабилности...

Основни тест ефикасности НАТОа биће процена успеха мисије ISAF у Авганистану, која је током лета проширена и укључена у праве ратне операције на југу земље. Већ сада је јасно да операција у тој земљи захтева појачану сарадњу НАТОа са другим организацијама, које би помогле у развоју тамошњег друштва после завршетка класичних војних операција.

Што се тиче политичке трансформације, НАТО иде у правцу јачања политичког дијалога, како би се, унутар Алијансе, остварила што јединственија и усаглашенија заједничка перцепција основних претњи миру и безбедности. Никома нису у интересу тако озбиљна размимоилажења трансатлантских савезника до каквих је дошло пред рат против Ирака.

Каква је улога Партнерства у будућим процесима у НАТОу и његова будућност као безбедносног оквира? Колико Партнерство као концепт безбедности сада, а све више и на глобалном нивоу, може предупредити нова блоковска сврставања, враћање на старе концепте безбедности који заостравају конфликти и умањују укупну безбедност у свету?

– Партнерство остаје важан модел који НАТО развија са земљама заинтересованим за различите облике сарадње. Ту су, на једном месту, земље чији је циљ пуноправно чланство у НАТОу, затим земље које са Северноатлантским савезом сарађују тако што шаљу своје војнике у мировне операције, али и земље које првенствено желе да наставе консултације са Алијансом о политичко-војним аспектима безбедности.

Веома је занимљива иницијатива САД и Велике Британије да би требало јачати институционалне везе са земљама изван евроатлантског простора, које имају развијен демократски систем и које знатно доприносе мировним операцијама спањем својих трупа, као што су Јапан, Аустралија, Нови Зеланд или Јужна Кореја. Уколико се такве идеје реализују, НАТО би се постепено трансформисао у правцу некаквог глобалног безбедносног аранжмана демократских земаља савременог света.

Мање су познати механизми и инструменти безбедносног деловања Европске уније. Како то изгледа институционално? Како ЕУ делује у пракси, посебно када се говори о мировним и хуманитарним мисијама?

– У последњих неколико година ЕУ све амбициозније развија своју безбедносну и одбрамбену политику, као део своје заједничке спољне политике. Све је више тела и агенција унутар ЕУ које се баве тим питањима. Посебно се издваја Европска одбрамбена агенција која, између осталог, жели да обједини напоре земаља ЕУ у војном истраживању и војној индустрији. Све су значајније операције ЕУ на терену, посебно у нашем региону, где је, у Македонији и БиХ, преузимала безбедносне мисије које је водио НАТО.

Међутим, мировних и хуманитарних мисија ЕУ има и ван Европе – у Конгу, индонежанској покрајини Аче, на Блиском истоку. Безбедносно деловање ЕУ не развија се у тензији, већ у координацији са Алијансом. Тако је, на пример, посебним заједничким механизмом (тзв. "Берлин плус") предвиђена могућност да ЕУ користи ресурсе НАТОа у својим операцијама на терену.

Какве су амбиције за развијање те улоге, самостално према датом подручју или проблему, односно при преузимању претходних надлежности НАТОа и мисија УН?

– Основна препознатљивост ЕУ у овој области огледа се у чињеници да Унија жели да наступа не само као војна, већ и као цивилна сила која води рачуна о демократ-

У односу на три државе западног Балкана које желе улазак у Партнерство за мир (Србија, Црна Гора, БиХ) НАТО покушава да успостави заједнички "регионални приступ". Због безбедносних разлога најбоље би било да се тај регион истом динамиком приближи евроатлантским интеграцијама.

Веома је занимљива иницијатива САД и Велике Британије да би требало јачати институционалне везе са земљама изван евроатлантског простора, које имају развијен демократски систем и које знатно доприносе мировним операцијама спањем својих трупа, као што су Јапан, Аустралија, Нови Зеланд или Јужна Кореја.

ском и општем друштвеном развоју у срединама где делују њене безбедносне операције. ЕУ би желела да интегрише своју безбедносну политику са осталим аспектима своје спољне политике, у којима важну улогу имају заштита људских права, економски развој, сузбијање организованог криминала или контрола имиграције.

Истовремено, ЕУ јасно истиче своју решеност да све њене операције буду у складу са Повељом УН, као и са основним принципима међународног хуманитарног права. За нас је посебно важно да пратимо ту безбедносну димензију ЕУ, и због тога што она у том смислу делује у нашем региону, и због тога што желимо да уђемо у њено пуноправно чланство.

Колико смо убедили будуће партнере у Европи да смо заиста опредељени за интеграције?

– Мислим да је у Бриселу препознато да је, у овом тренутку, национални консензус у Србији израженији у погледу европске, него у погледу евроатлантске интеграције. Тачније, решеност за улазак у ЕУ је јача него за улазак у НАТО. Искуства свих земаља које су пролазиле тај пут јасно указују на значај националног консензуса за ефикасно спровођење политике интеграције на унутрашњем плану.

Мени се чини да је једна од важних лекција коју можемо да научимо од земаља које су недавно интегрисане у ЕУ и НАТО да су то два комплементарна процеса, која се међусобно преплићу, подстичу и један другог допуњавају.

С обзиром на урађено, а у поређењу са другима који су тај пут прешли, колико смо заиста спремни за интеграције и све оно што оне подразумевају?

– Имамо врло добре људске потенцијале и важан географски положај као кључна земља оног дела Балкана који још није довољно интегрисан. У претходном периоду је урађено доста на прилагођавању владиних структура потребама европских и евроатлантских интеграција. Парламент је усвојио више важних закона. Имамо снажно грађанско друштво и неколико врло компетентних невладиних организација које могу помоћи на том путу. Укратко, верујем да наш потенцијал за интеграције расте.

Да ли су, по вашем мишљењу, предности интеграција довољно јасне онима који о томе овде одлучују, и колико јасно су предочене домаћој јавности?

– У нашој политичкој елити још није у потпуности сазрело уверење у све предности које земља може да добије од интеграција у европске и евроатлантске структуре. Део објашњења лежи и у специфичној природи наше транзиције и проблемима са којима се као држава и друштво суочавамо.

Прави је изазов како довести у везу понекад доста уопштене приче о интеграцијама са могућим конкретним бољитком за широке слојеве становништва. Коначно, и у том процесу, као и у транзицији, има и добитника и губитника, тако да се неки отпори могу објективно разумети. Познат је феномен у многим недавно примљеним чланицама ЕУ да је подршка уласку у ЕУ опадала што је улазак био извеснији, пошто су последице, како позитивне, тако и негативне, кореним групама становништва постојале све видљивије. Међутим, у сваком од појединачних случајева, на крају је постало јасно да је друштво као целина на добитку.

Чини се да пут ка будућој политичкој и економској интеграцији са Европом води преко безбедносних интеграција? Да ли је са знање о томе довољно јасно домаћим политичким факторима који одлучују у овим припремним фазама на том путу?

У нашој политичкој елити још није у потпуности сазрело уверење у све предности које земља може да добије од интеграција у европске и евроатлантске структуре. Коначно, и у том процесу, као и у транзицији, има и добитника и губитника, тако да се неки отпори могу објективно разумети.

Мислим да би глобализацију требало доживети крајње практично, на пример, као актуелне климатске промене којима се, хтели или не, морамо прилагођавати.

– Читав регион Балкана се из бриселске перспективе често доживљава као простор преко којег до старих земаља чланица ЕУ долазе бројни проблеми везани за нове безбедносне изазове – организовани криминал, разни облици нелегалне трговине, неконтролисана имиграција, и слично. Таква перцепција, нажалост, није сасвим погрешна. Међутим, она истовремено и даје шансу земљама региона да се улазећи у разне облике интеграција на безбедносном плану покажу као озбиљни и одговорни партнери и тако приближе Европи. Ефикасност наших полицијских органа и граничних служби у суочавању са свим тим проблемима знатно повећава наш међународни углед.

Истовремено, учешће у разним мировним операцијама у садашњем тренутку развоја међународних односа доживљава се као национални допринос међународној безбедности и на тај начин потпомаже спољнополитичке напоре земље на плану интеграција. Мислим да та свест полако сазрева и у нашој средини.

Чег се заиста морамо одрећи ако хоћемо у Европу, тачније која је цена тог присаједињења?

– Мислим да би се морали постепено привикавати на одрицање од класично схваћеног концепта државног суверенитета који је дуго био суштина међународних односа. Европска интеграција је знатно

променила стање ствари. Данас је потпуно нормално да су, на пример, главне судске инстанце за спорове до којих може доћи у европским земљама у Стразбуру, где је Европски суд за људска права, или у Луксембургу, где је Европски суд правде, а не у државама чланицама. Европска монетарна политика се одређује у Европској централној банци у Франкфурту, а не у националним банкама. Слично је са многим другим питањима стандардизације и организације друштвеног и политичког живота.

Брисел је, заиста, административна престоница Европе, која увелико одређује како ће се одвијати практичан живот у земљама чланицама. Имајући на уму да је наше друштво у последњих двадесетак година пролазило и још пролази кроз период када оваква спознаја није била у првом плану, мислим да ће нам бити потребно неко време да се на њу привикнемо. Уопштено гледајући, прихватање европских интеграција јесте и прихватање једног другачијег и модернијег система вредности који је прилагођенији савременом тренутку. Мислим да је посебно важно на време утицати на млађе генерације у правцу прихватања тих вредности.

Да ли смо, после свих тешких година, спремни за нове вредности. Да ли их препознајемо као бољитак у нашим животима, или као нужно зло које носи глобализација?

– Чини ми се да глобализацију не би требало сагледавати као блоковску поделу из доба хладног рата, па да се онда одређујемо за једну или другу страну. Мислим да би је, крајње практично, требало доживети као, на пример, актуелне климатске промене којима се, хтели или не, морамо прилагођавати. У том смислу би се требало одредити и према стандардима и вредностима које она подразумева.

Ви можете да одбацујете разне аспекте нових технологије из сасвим оправданих личних разлога, али у том случају морате се помирити да ћете испасти из игре у многим стварима које вас се иначе веома тичу, везаним за успешнију комуникацију, запошљавање или напредак. Отуда је и прихватање нових вредности питање неке врсте опстанка у савременим условима глобализације. Овде нипошто није реч о одбацавању аутентичних националних вредности, о чијем очувању, наравно, ваља водити рачуна, него о настојању да друштво не остане на зачељу историјских процеса. ■

Раденко МУТАЏИЋ

